

การเปรียบเทียบการนำเสนอข้อมูลข่าวปลอมเรื่องโรคโควิด-19 ของภาครัฐและภาคประชาสังคมของประเทศไทย: กรณีศึกษา เว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter และเว็บไซต์ CofactThailand

A comparison of Fake News Presentation on COVID-19 of
Government and Civil Society in Thailand: Case Studies of
AntiFakeNewsCenter Website and CofactThailand Website

ธวัชชัย ดวงไทย * กฤต โดธนายานนท์ * คมสัน รัตนะสิมากุล **
เกศกนก ชุ่มประดิษฐ์ *** และ จิราพร ขุนศรี ***

Thawatchai Doungthai * Krit Tothanayanon * Komsan Rattanasimakool **

Katekanok Chumpradit *** & Jiraporn Khunsri ***

Email : thawatchai.dou@crru.ac.th

วันที่รับบทความ	7 ธันวาคม 2565
วันที่แก้ไขบทความ	10 มีนาคม 2566
วันที่ตอบรับบทความ	23 มีนาคม 2566

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาเนื้อหาข่าวปลอมเรื่องโรคโควิด-19 และ 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาข่าวปลอมเรื่องโรคโควิด-19 จากเว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter และเว็บไซต์ CofactThailand สำหรับระเบียบวิธีวิจัยเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษา พบว่า ประเด็นเนื้อหาข่าวปลอม โดยเว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ 1) การป้องกันและรักษาโรคโควิด-19 2) มาตรการของภาครัฐในการบริหารจัดการแก้ไขโรคโควิด-19 และ 3) การติดเชื้อ ด้านเว็บไซต์ CofactThailand เรียง

* อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

* Lecturer, Faculty of Management Science, Chiang Rai Rajabhat University

** รองศาสตราจารย์ ดร. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

** Associate Professor Ph.D., Lecturer, Faculty of Management Science, Chiang Rai Rajabhat University

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

*** Assistant Professor Ph.D., Lecturer, Faculty of Management Science, Chiang Rai Rajabhat University

ลำดับจากมากไปน้อย คือ 1) การป้องกันและรักษาโรคโควิด-19 2) นวัตกรรม และ 3) เชื้อโรคโควิด-19 ทางด้านแหล่งข้อมูลในการตรวจสอบข่าวปลอม เว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ 1) กระทรวงสาธารณสุข 2) กระทรวงมหาดไทย และ 3) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ด้านเว็บไซต์ CofactThailand เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ 1) สื่อออนไลน์ของสำนักข่าว 2) สื่อออนไลน์ของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และ 3) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และด้านคุณค่าข่าว เว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ 1) ปรากฏการณ์รายวัน 2) การเยียวยา และ 3) ความเสี่ยง ด้านเว็บไซต์ CofactThailand เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ 1) การเยียวยา 2) ความเสี่ยง และ 3) ปรากฏการณ์รายวัน

คำสำคัญ : ข่าวปลอม / โควิด-19 / เว็บไซต์โคแฟคประเทศไทย / เว็บไซต์ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม

Abstract

The objectives of this study were 1) to study the content of fake news about COVID-19 and 2) to compare the content of fake news about COVID-19 on AntiFakeNewsCenter and CofactThailand website. The research methodology is a quantitative by using content analysis. The study found that the fake news issue of AntiFakeNewsCenter website in descending order, they are 1) Prevention and treatment of COVID-19, 2) Government measures in managing COVID-19, and 3) Infection. Vice versa on the CofactThailand website in descending order, they are 1) Prevention and treatment of COVID-19, 2) Innovation, and 3) COVID-19. As for to detect fake news, the AntiFakeNewsCenter website use resources In descending order, they are 1) Ministry of Public Health 2) Ministry of Interior and 3) Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. While on the website CofactThailand In descending order, they are 1) Online media of news agencies 2) Online media of the Ministry of Digital Economy and Society and 3) Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. In terms of news value, the AntiFakeNewsCenter website Prioritize in descending order: 1) Daily phenomena, 2) Treatments, and 3) Risk. At the same time on the CofactThailand website in descending order, they are 1) Treatments, 2) Risks, and 3) Daily Phenomena.

Keywords: Fake News / COVID-19 / CofactThailand Website / AntiFakeNewsCenter Website

บทนำ

ปัจจุบันโลกประสบกับปัญหาข่าวปลอม (Fake News) ข้อมูลผิดพลาด (Misinformation) และข้อมูลบิดเบือน (Disinformation) จำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับโรคโควิด-19 (Infodemic) องค์การอนามัยโลก (WHO) กล่าวว่า ความเป็นจริงที่เราไม่ได้ต่อสู้อยู่กับโรคระบาดแต่พวกเรากำลังต่อสู้กับการแพร่ระบาดของข่าวปลอมซึ่งแพร่กระจายได้รวดเร็ว ง่ายตาย และเป็นอันตรายพอ ๆ กับไวรัสโควิด-19 (WHO, 2563 อ้างถึงใน Predrag Teovanovic et al., 2563) ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ยากต่อการควบคุมและบริหารจัดการให้เข้าสู่ภาวะปกติได้

นักวิชาการได้นิยามความหมายของข่าวปลอมไว้อย่างหลากหลาย เช่น ข่าวปลอม หมายถึง ข่าวที่มีเนื้อหาอันเป็นเท็จ (Wardle, 2560 อ้างใน นันทิกา หนูสม, 2560) หรือ ข่าวปลอมถูกใช้เรียกเนื้อหาที่หลากหลายทั้งข่าวเสียดสี ข่าวล้อเลียน เนื้อหาที่ถูกสร้างขึ้นโดยไม่เป็นความจริง เนื้อหาที่ถูกดัดแปลงเพื่อวัตถุประสงค์โดยเฉพาะโฆษณา และโฆษณาชวนเชื่อ ซึ่งรูปแบบทั้งหมดมีจุดร่วมเดียวกัน คือ การนำเสนอให้ดูเหมือนข่าว ตั้งแต่ลักษณะของเว็บไซต์ วิธีการเขียนบทความ และการนำเสนอภาพถ่ายประกอบคำบรรยาย (Tandoc et al., 2561 อ้างถึงใน พรชสาสิริ กุหลาบ, 2563)

ข่าวปลอมได้สร้างผลกระทบต่อผู้รับสารชาวไทยเป็นอย่างมากทั้งทางด้านสังคม เช่น ข่าวปลอมเพื่อเปลี่ยนแปลงความเชื่อทางการเมืองซึ่งอาจเกิดการแบ่งฝักฝ่ายทางสังคมได้ ด้านเศรษฐกิจ เช่น การส่งต่อข้อความว่า “สหรัฐอเมริกาจะปล่อยเชื้อโควิด-19 ให้กับประเทศไทยซึ่งผู้ที่ได้รับเชื้อจะมีอาการรุนแรงภายใน 2 ชม.” ซึ่งอาจทำให้ชาวต่างชาติไม่กล้าเดินทางเข้าประเทศไทยได้ (รัฐบาลไทย, 2565) ด้านวัฒนธรรม เช่น สื่อออนไลน์ส่งต่อข้อความว่า “บรรจุอิสลามศึกษาเข้าทุกโรงเรียน เพราะเป็นกฎกระทรวง” ซึ่งอาจทำให้เกิดความขัดแย้งทางศาสนาได้ (สำนักงานจังหวัดกระบี่, 2565) และด้านสุขภาพ เช่น “น้ำกระเทียมคั้นสด มันเทศญี่ปุ่นต้มน้ำขิง สามารถรักษาการติดเชื้อโควิด-19 ได้” ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพได้ (กรุงเทพธุรกิจ, 2565)

จากปัญหาข่าวปลอมดังกล่าวในต่างประเทศได้จัดตั้งหน่วยงานเพื่อแก้ไขปัญหา เช่น First Draft องค์กรต่อต้านข่าวลวงและข้อมูลเท็จเพื่อสร้างความไว้วางใจและความจริงในยุคดิจิทัล ซึ่งทำงานร่วมกับภาครัฐ เอกชน องค์กรพัฒนาในระดับสากล (ETDA, 2565) หรือ International Fact-Checking Network (IFCN) องค์กรที่จัดทำหลักการดำเนินงานสำหรับผู้ตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานในการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับการทำงานของภาคีเครือข่าย (พรชสาสิริ กุหลาบ, 2563) ทางด้านประเทศไทยมี “ศูนย์ข่าวก่อนแชร์” ทำหน้าที่ตรวจสอบความจริงที่ส่งต่อกันบนสื่อออนไลน์เพื่อสังคมไทยที่เข้มแข็ง (ข่าวก่อนแชร์, 2565) “ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมประเทศไทย” ทำหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลบนสื่อออนไลน์พร้อมวิเคราะห์แนวโน้มและบ่งชี้ข้อมูลที่เป็นข่าวปลอมพร้อมทั้งประสานหน่วยงานเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงและนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้อง (The standard, 2562) หรือ “โคแฟค” เว็บไซต์ Cofact.org ที่เปิดกว้าง ปลอดภัย และสร้างสรรค์ในการที่จะค้นหาความจริงร่วมกันของประชาชนในยุคที่ข้อมูลข่าวสารเต็มไปด้วยความเข้าใจผิด (Cofact, 2564)

อย่างไรก็ตาม ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมประเทศไทย ได้ถูกตั้งข้อสังเกตว่าผูกขาดความเป็นจริง โดยนายปกรณ์วุฒิ อุดมพิพัฒน์สกุล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคก้าวไกล ได้เคยอภิปรายว่าศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ มีการตรวจสอบเฉพาะข่าวปลอมเรื่องวัคซีนโควิด-19 ที่เป็นลบต่อนโยบายของรัฐบาลเท่านั้น แต่เมื่อมีข่าวปลอมที่ได้รับการยืนยันจากองค์กรนานาชาติแต่เป็นผลบวกกับทางรัฐบาลทางศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ จะไม่ตรวจสอบ (Matichon, 2564) จากสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบการนำเสนอข้อมูลข่าวปลอมเรื่องโรคโควิด-19 ของภาครัฐและภาคประชาสังคมของประเทศไทย: กรณีศึกษาเว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter และเว็บไซต์ CofactThailand

ปัญหานำวิจัย

1. เว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter และเว็บไซต์ CofactThailand มีการนำเสนอเนื้อหาข่าวปลอมที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องโรคโควิด-19 อย่างไร
2. เนื้อหาข่าวปลอมที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องโรคโควิด-19 จากเว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter และเว็บไซต์ CofactThailand แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเนื้อหาข่าวปลอมที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องโรคโควิด-19 จากเว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter และเว็บไซต์ CofactThailand
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาข่าวปลอมที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องโรคโควิด-19 ระหว่างเว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter และเว็บไซต์ CofactThailand

ประโยชน์ที่ได้รับ

ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัยนี้คือได้ทราบถึงประเด็นเนื้อหาข่าวปลอมที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องโรคโควิด-19 และทำให้ทราบถึงความแตกต่างของแหล่งข้อมูลเพื่อการตรวจสอบข่าวปลอมและคุณค่าข่าวที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องโรคโควิด-19 จากทั้งสองเว็บไซต์ และสามารถนำองค์ความรู้ที่ประมวลได้ไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาเรื่องข่าวปลอมในอนาคตได้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับข่าวปลอม (Fake news)

Fake News คือ ข่าวที่มีเนื้อหาอันเป็นเท็จ (Wardle, 2560 อ้างใน นันทิกา หนูสม, 2560) ข่าวปลอม คือ ข่าวที่เป็นเท็จ เรื่องราวที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นโดยไม่มีข้อเท็จจริงที่สามารถตรวจสอบได้ เรื่องราวที่เป็นการโฆษณาชวนเชื่อที่มีเจตนาออกแบบขึ้นเพื่อทำให้ผู้อ่านเข้าใจผิด หรือการออกแบบให้เป็นการพาดหัวเรียกแขก (Click bait) เพื่อหวังผลประโยชน์จากคนจำนวนมาก ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาเรื่องราวข่าวปลอมได้เผยแพร่ผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์เนื่องจากได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ได้ง่ายและรวดเร็ว (Desai, Mooney & Oehrli อ้างถึงใน นันทิกา หนูสม, 2560)

ข่าวปลอมเป็นการหลอกลวงหรือการกระจายข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือข้อมูลที่เป็นเท็จ โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์แบบดั้งเดิม สื่อกระจายเสียง หรือสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้มีคุณสมบัติเป็นข่าวปลอมเรื่องราวจะต้องมีการเขียนและตีพิมพ์โดยมีเจตนาที่จะทำให้เข้าใจผิดเพื่อให้ได้รับผลทางการเงินและการเมือง (The European Association for Viewers Interests อ้างถึงใน นันทิกา หนูสม, 2560)

ข่าวปลอมมีส่วนประกอบของข้อมูลที่เป็นเท็จ จงใจหลอกลวง และได้รับการออกแบบเพื่อประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ มักได้รับการเผยแพร่บนเว็บไซต์คล้ายคลึงกับข้อมูลปลอม ข่าวปลอมจะใช้ภาษาและภาพข่าวของการรายงานข่าวเพื่อสร้างความเชื่อถือกับผู้อ่านซึ่งแตกต่างจากการรายงานข่าวในหนังสือพิมพ์ รวมถึงข้อมูลที่มีการปลอมแปลงอย่างจงใจเพื่อดึงดูดผู้เข้าชมเว็บไซต์เพื่อรับผลประโยชน์ทางการเงิน (Nurse อ้างถึงใน นันทิกา หนูสม, 2560)

ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม (Anti-Fake News Center)

ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมเป็นหน่วยงานของรัฐ สังกัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม มีหน้าที่หลักในการติดตาม ตรวจสอบข้อมูลที่เผยแพร่บนสื่อออนไลน์ พร้อมทั้งวิเคราะห์แนวโน้มและบ่งชี้ข้อมูลที่เป็นข่าวปลอม ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบข้อมูลและผลิตข้อมูลที่ถูกต้องเพื่อเผยแพร่สู่ประชาชนชาวไทยใน 4 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ 1) ข่าวกลุ่มภัยพิบัติ 2) ข่าวกลุ่มเศรษฐกิจ การเงินการธนาคารหุ้น 3) ข่าวกลุ่มผลิตภัณฑ์สุขภาพ วัตถุอันตราย เครื่องสำอาง รวมถึงสินค้าและบริการที่ผิดกฎหมาย และ 4) ข่าวกลุ่มนโยบายรัฐบาล ข่าวสารทางราชการ ความสงบเรียบร้อยของสังคม ชัดศีลธรรมอันดี และความมั่นคงภายในประเทศ รวมถึงส่งเสริมให้ประชาชนไทยรู้เท่าทันสื่อและพัฒนาเครื่องมือตรวจสอบข่าวสารให้มีประสิทธิภาพ ทางศูนย์ทำงานทั้งในลักษณะ Online และ Offline ตามมาตรฐานสากลของ International Fact Checking Network หรือ IFCN โดยประชาชนสามารถตรวจสอบข่าวปลอมได้ทันที ในเบื้องต้นคาดว่าจะสามารถหาข้อเท็จจริงได้ภายใน 2 ชั่วโมง โดยเน้นการดำเนินงานร่วมกับภาคประชาชาติ (หน่วยงานรัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม สมาคม เครือข่ายต่าง ๆ และภาคประชาชน) ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงผ่านเว็บไซต์ www.antifakenewscenter.com เพื่อเป็นศูนย์กลางในการตรวจสอบข่าวสาร หรือข้อมูลอันเป็นเท็จ ข้อมูลที่มีการดัดแปลง และการนำเสนอข้อมูลข่าวสารโดยปราศจากข้อเท็จจริง (The standard, 2562)

โคแฟค (Collaborative Fact Checking)

ภาคประชาสังคมของไทยได้จัดงานสัมมนาเรื่องการแก้ปัญหาข่าวลวงนำโดยภาคี 8 องค์กร อาทิ สำนักงานกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) Friedrich Naumann Foundation for Freedom (FNF) องค์กรกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ สมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นต้น และได้ลงนามประกาศปฏิญญารวมพลังขับเคลื่อนต่อต้านข่าวลวงข่าวปลอมร่วมกัน และมีการประสานงานเพื่อสร้างความร่วมมือจัดทำโครงการโคแฟคขึ้นใน

เวลาต่อมา แนวคิดของโคแพคเป็นการใช้เทคโนโลยีของภาคพลเมือง (Civic Tech) ร่วมกับงานเชิงข่าวด้านวารสารศาสตร์ โดยมีกองบรรณาธิการร่วมกับอาสาสมัครในการกรองข่าวและเปิดพื้นที่ให้ทุกคนมาร่วมแลกเปลี่ยนโต้แย้งข้อเท็จจริงและความเห็นได้ อีกทั้งมี Chatbot หรือโปรแกรมพูดคุยอัตโนมัติที่เปิดให้ทุกคนมาส่งข่าวให้ทีมกลั่นกรองได้ และมีทีมเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์และสื่อมวลชน รวมทั้ง การพัฒนางานข่าวเชิงลึก ซึ่งโคแพคเชื่อว่าการแก้ปัญหาข่าวลวง คือ การทำให้ทุกคนกลายเป็นคนตรวจสอบข่าวและสร้างพื้นที่ในการแสวงหาข้อเท็จจริงร่วมกัน โดยเปิดเวทีให้มีตลาดทางความคิดเห็นที่หลากหลาย (Marketplace of Ideas) แยกแยะได้ระหว่างข้อเท็จจริงและความคิดเห็นโดยเชื่อมั่นในวิจารณ์ญาณของสังคม ภายใต้การทำงานผ่านเว็บไซต์ cofact.org (Cofact, 2564)

การตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact checking)

สถานการณ์ความรุนแรงของข่าวปลอมที่แพร่กระจายอยู่ในปัจจุบัน บุคลากรในวงการสื่อสารมวลชนจะต้องเฝ้าระวัง ป้องกัน และกำจัดข่าวปลอมนี้ให้หมดไป จากงานวิจัยของวิไลวรรณ เรื่อง Newsroom Alert: การตรวจสอบข่าวปลอมของห้องข่าวไทย พบว่า สถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ใช้การโทรศัพท์สอบถามจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่อนั้น ๆ สถานีโทรทัศน์ช่อง 7 ผู้ตรวจสอบข่าวคือตัวนักข่าว เช่นเดียวกับสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสที่นักข่าวต้องมีทักษะของการตรวจสอบที่มาของข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล สถานีโทรทัศน์พีพีทีวีจะมีผู้ตรวจสอบข้อเท็จจริงในรายการชัตก่อนแชร์ ด้านสถานีโทรทัศน์ไทยรัฐทีวีจะมีการกลั่นกรองจากบรรณาธิการ/หัวหน้าข่าว/รีไรเตอร์ สำหรับข่าวที่มาจากโซเชียลมีเดีย สถานีโทรทัศน์ช่องวันกองบรรณาธิการทุกคนมีหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง และสถานีโทรทัศน์อมรินทร์ทีวีจะตรวจสอบไปที่ต้นทางของเหตุการณ์ (วิไลวรรณ จงวิไลเกษม, 2564) อีกทั้งความน่าเชื่อถือของข่าวจะต้องใช้ดุลพินิจของผู้รับสารในการประเมินเพื่อตรวจสอบข่าวจากความทันสมัย ความลึก ความถูกต้อง ความเป็นที่นิยมแพร่หลาย และการอ้างอิงแหล่งที่มาที่มีความน่าเชื่อถือมากกว่าข่าวสารที่ไม่อ้างอิงแหล่งที่มา (เสริมศิริ ภูศรี, 2548 อ้างถึงในพนม คลี่ฉายา, พยุง มีสีจ, องอาจ อุณอนันต์ และกมลรัตน์ กิจรุ่งไพศาล, 2565) และงานวิจัยของพนม คลี่ฉายา และคณะ เรื่องการตอบสนองและการตรวจสอบข่าวปลอมของประชาชน กล่าวว่ากลุ่มตัวอย่างจะพิจารณาจากข้อมูลรองก่อนข้อมูลหลัก จากนั้นจึงนำมาเทียบเคียงกันรวมถึงการสอบถามหรือตรวจสอบจากเพื่อน (พนม คลี่ฉายา และคณะ, 2565)

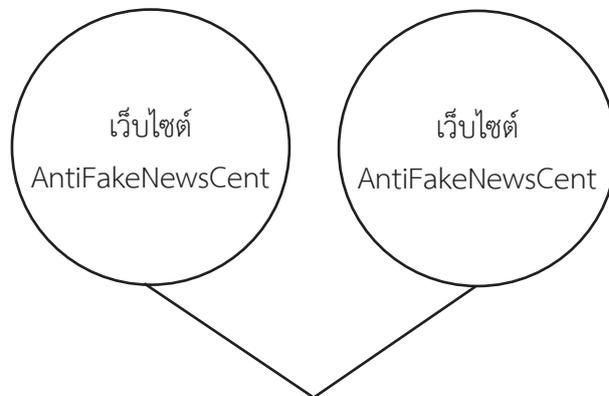
คุณค่าข่าว

จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยเรื่องคุณค่าข่าวในวิกฤตการณ์ทางสุขอนามัยต่อสถานการณ์ใช้หวัดนก พบว่า องค์ประกอบหลักด้านเนื้อหาของคุณค่าข่าวมี 9 องค์ประกอบ ได้แก่ (เสริมศิริ นิลดำ, 2558)

- 1) องค์ความรู้เกี่ยวกับโรค เป็นการนำเสนอความรู้ในอาการของคนและสัตว์ที่ติดเชื่อ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการระบาดของโรค ระดับภูมิคุ้มกันของโรคของมนุษย์ วิธีควบคุมการแพร่ระบาด ฯลฯ
- 2) ความเสี่ยง เป็นการนำเสนอข้อมูลการกลายพันธุ์ของโรค ระบบเฝ้าระวังการกลายพันธุ์ของภาครัฐ สิ่งบ่งชี้/ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลายพันธุ์ของโรค ยาและวัคซีนต่อการกลายพันธุ์ ฯลฯ

- 3) การแก้ไขปัญหของภาครัฐ ได้แก่ การนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการเฝ้าระวังและควบคุมสถานการณ์ของภาครัฐ นโยบายและมาตรการในการจัดการปัญหา ฯลฯ
- 4) ปรากฏการณ์รายวัน ได้แก่ การนำเสนอข้อมูลการพบการติดเชื้อทั้งของคนและสัตว์ การพบพื้นที่ระบาด การทำลายสัตว์ปีกที่ติดเชื้อ กิจกรรมรณรงค์การบริโภคสัตว์ปีก ฯลฯ
- 5) ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง การนำเสนอภูมิปัญญาชาวบ้านในการรักษาสุขภาพจากโรคไข้หวัดนก การจัดการกับเชื้อโรคประจำถิ่นในคนและสัตว์ ภูมิปัญญาการเลี้ยงสัตว์ปีกให้ปลอดภัย ฯลฯ
- 6) การเยียวยา หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ยารักษาโรคและวัคซีน ความรู้และผลกระทบของการใช้วัคซีน ความเหมาะสมในการใช้วัคซีนกับสถานการณ์การแพร่ระบาด ฯลฯ
- 7) ผลกระทบ ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบและปัญหาของประชาชนในการบริโภคสัตว์ปีก/สุขภาพจิต/ผู้ประกอบการส่งออกสัตว์ปีก สถิติที่แสดงถึงผลของการแพร่ระบาด ฯลฯ
- 8) ภูมิหลังของโรคระบาด เป็นการนำเสนอความเป็นมาและผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ประวัติและผลกระทบจากโรคระบาดอื่น ๆ ฯลฯ
- 9) ความขัดแย้ง เป็นการนำเสนอข้อมูลความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทั้งแนวคิด/มาตรการ/ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับเชื้อโรค ระหว่างกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ปีกกับภาครัฐ/ภาครัฐด้วยตนเอง/ผู้เชี่ยวชาญ ฯลฯ

กรอบแนวคิด

1. ประเด็นข่าวปลอมเรื่องโรคโควิด-19
2. แหล่งข้อมูลในการตรวจสอบข่าวปลอม
3. คุณค่าข่าว

▼
ความแตกต่างของประเด็นข่าวปลอมเรื่องโรคโควิด-19
ของเว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter และเว็บไซต์ CofactThailand

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร เนื้อหาข่าวปลอมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโรคโควิด-19 จากเว็บไซต์ AntiFakeNews-Center และเว็บไซต์ CofactThailand

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ เนื้อหาข่าวปลอมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโรคโควิด-19 จากเว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter และเว็บไซต์ CofactThailand ที่นำเสนอระหว่างวันที่ 12 มกราคม 2563 ถึง วันที่ 7 ธันวาคม 2564 ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่ประเทศไทยเกิดโรคโควิด-19 ครั้งแรกจนถึงระลอกที่ 3 (sanook, 2565) โดยมีรายละเอียดในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. เว็บไซต์ตรวจสอบข่าวปลอมของรัฐ ได้แก่ เว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter โดยเป็นเนื้อหาข่าวปลอมที่เกี่ยวข้องกับโรคโควิด-19 โดยใช้คำค้นหาจากคำสำคัญ (Keywords) ได้แก่ “โควิด โควิด-19 ไวรัสโคโรนา Coronavirus, Covid, Covid-19” จำนวน 513 ข่าว

2. เว็บไซต์ตรวจสอบข่าวปลอมของภาคประชาสังคม ได้แก่ เว็บไซต์ CofactThailand โดยเป็นเนื้อหาข่าวปลอมที่เกี่ยวข้องกับโรคโควิด-19 โดยใช้คำค้นหาจากคำสำคัญ (Keywords) ได้แก่ “โควิด โควิด-19 ไวรัสโคโรนา Coronavirus, Covid, Covid-19” จำนวน 304 ข่าว

เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ ตารางการลงรหัส (Coding Sheet) สำหรับการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวปลอมที่เกี่ยวข้องกับโรคโควิด-19 ในเว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter และ CofactThailand โดยผู้วิจัยนำตารางลงรหัสไปวิเคราะห์ความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยในสาขานิเทศศาสตร์ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความชัดเจนของเครื่องมือ หลังจากปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะแล้วจึงนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นเนื้อหาข่าวปลอมที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องโรคโควิด-19 จากเว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter และ CofactThailand ด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหาจากการอ่านเพื่อจับประเด็นเนื้อหาข่าวปลอมที่กลุ่มตัวอย่างนำเสนอ จากนั้นบันทึกลงในตารางการลงรหัสเพื่อรวบรวมจำนวนประเด็นข่าวปลอมในการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงปริมาณ และยกตัวอย่างข่าวปลอมที่สอดคล้องกับประเด็นข่าวปลอมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้เพื่ออธิบายให้เห็นถึงเนื้อหาต่าง ๆ ในเชิงลึกขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและทำการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ประเด็นข่าวปลอมที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องโรคโควิด-19 ด้วยการกำหนดกรอบในการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการนำผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การรายงานข่าวที่เกี่ยวข้องกับโรคโควิด-19 ของกอบกิจ ประดิษฐผลพานิช และคณะ (2563) ร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหาของกลุ่มตัวอย่างมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งประเด็นเนื้อหาข่าวปลอมต่าง ๆ ได้แก่ 1) การป้องกันและรักษาโรคโควิด-19 2) มาตรการของภาครัฐในการบริหารจัดการแก้ไขโรคโควิด-19 3) การติดเชื้อ 4) สถิติ 5) นวัตกรรม 6) บรรยากาศ สถานการณ์ และผลกระทบจากโรคโควิด-19

7) เชื้อโรคโควิด-19 8) การหลอกลวงของมิจฉาชีพ และ 9) ข่าวที่เกิดขึ้นนอกประเทศไทย

1.2 แหล่งข้อมูลในการตรวจสอบข่าวปลอม ผู้วิจัยกำหนดกรอบเพื่อการวิเคราะห์เนื้อหาจากรูปแบบการทำงาน โดยของเว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter ได้แก่ 1) กระทรวงสาธารณสุข 2) กระทรวงมหาดไทย 3) กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม 4) กระทรวงกลาโหม 5) กระทรวงการคลัง 6) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม 7) กระทรวงคมนาคม 8) กระทรวงศึกษาธิการ 9) กระทรวงแรงงาน 10) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 11) กระทรวงต่างประเทศ 12) กระทรวงอุตสาหกรรม 13) กระทรวงวัฒนธรรม 14) กระทรวงยุติธรรม 15) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 16) กระทรวงพลังงาน 17) สำนักนายกรัฐมนตรี 18) องค์การสาธารณสุขไม่แสวงหาผลกำไร 19) หน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญ 20) หน่วยงานของรัฐสภา 21) องค์การธุรกิจไทย 22) สื่อมวลชนต่างประเทศ ในส่วนเว็บไซต์ Cofact-Thailand ได้แก่ 1) กระทรวงการคลัง 2) กระทรวงมหาดไทย 3) กระทรวงกลาโหม 4) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม 5) กระทรวงสาธารณสุข 6) สำนักนายกรัฐมนตรี 7) นักวิชาการ/แพทย์ 8) รัฐวิสาหกิจ 9) หน่วยตรวจสอบข่าวปลอม 10) สถาบันอุดมศึกษา 11) ภาคประชาสังคม 12) องค์การมหาชน 13) ยูทูบเบอร์ 14) เว็บไซต์สุขภาพ 15) เว็บไซต์เครื่องมือแพทย์ 16) WHO และ 17) สื่อออนไลน์ของสำนักข่าว

1.3 คุณค่าข่าว ผู้วิจัยกำหนดกรอบในการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการนำผลการวิจัยเรื่อง คุณค่าข่าวในวิกฤตการณ์ทางสุขอนามัย ของเสริมศิริ นิลคำ (2558) ร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหาของกลุ่มตัวอย่างมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งมีประเด็นคุณค่าข่าวต่าง ๆ ได้แก่ 1) ปราบกฏ-การณัรรายวัน 2) การเยียวยา 3) ความเสี่ยง 4) การแก้ไขปัญหาของภาครัฐ 5) ผลกระทบ 6) องค์ความรู้เกี่ยวกับโรค 7) ความขัดแย้ง และ 8) ภูมิปัญญาชาวบ้าน

การวิเคราะห์เนื้อหาในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยจะจัดกลุ่มประเด็นเนื้อหาข่าวปลอม โดยพิจารณาว่าข่าวปลอมที่กลุ่มตัวอย่างนำเสนอผ่านเว็บไซต์มีความสอดคล้องกับกรอบในการวิเคราะห์เนื้อหาที่ผู้วิจัยกำหนดข้างต้นข้อใดผ่านตารางการลงรหัสที่สร้างขึ้น โดยกำหนดให้ 1 ข้อมูลต่อ 1 ประเด็นเนื้อหาเท่านั้น และมีการวิเคราะห์เนื้อหาลงบนตารางการลงรหัสจากนักวิจัยจำนวน 3 ท่าน เพื่อเป็นการควบคุมความเที่ยง (Reliability)

2. การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงปริมาณ ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลจากการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวปลอมที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องโรคโควิด-19 ของกลุ่มตัวอย่างจากการวิเคราะห์เนื้อหาลงบนตารางการลงรหัสที่สร้างขึ้น โดยหน่วยที่ใช้ในการระบุจำนวนผู้วิจัยจะใช้จำนวนความถี่ (Frequency) เพื่อระบุจำนวนของประเด็นเนื้อหาข่าวปลอมที่กลุ่มตัวอย่างนำเสนอโดยใช้วิธีการนับในระดับนามบัญญัติ (nominal measurement) โดยการนับจำนวนประเด็นข่าวปลอมที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องโรคโควิด-19 ในหมวดต่าง ๆ

ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณผู้วิจัยจะใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ในการหาค่าจำนวนร้อยละเพื่อคำนวณหาสัดส่วนของประเด็นเนื้อหาข่าวปลอมที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องโรคโควิด-19 ของกลุ่มตัวอย่างที่นำเสนอผ่านเว็บไซต์

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากเว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter และจากเว็บไซต์ Cofact-Thailand พบประเด็นข่าวปลอม จำนวน 9 ประเด็น ดังผลในตารางที่ 1 ตารางที่ 1 สรุปประเด็นข่าวปลอมที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องโรคโควิด-19 จากเว็บไซต์ AntiFake-NewsCenter และเว็บไซต์ CofactThailand

ประเด็นข่าว	เว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter จำนวน (ร้อยละ)	เว็บไซต์ CofactThailand จำนวน (ร้อยละ)
1. การป้องกันและรักษาโรคโควิด-19	130 (25.34)	113 (37.17)
2. มาตรการของภาครัฐในการบริหาร จัดการแก้ไขโรคโควิด-19	126 (24.56)	34 (11.19)
3. การติดเชื้อ	83 (16.18)	26 (8.55)
4. สถิติ	55 (10.72)	16 (5.26)
5. นวัตกรรม	51 (9.94)	44 (14.47)
6. บรรยากาศ สถานการณ์ ผลกระทบ จากโรคโควิด-19	32 (6.24)	20 (6.58)
7. เชื้อโรคโควิด-19	18 (3.51)	38 (12.50)
8. การหลอกลวงของมิจฉาชีพ	12 (2.34)	6 (1.98)
9. ข่าวที่เกิดขึ้นนอกประเทศไทย	6 (1.17)	7 (2.30)
	513 (100)	304 (100)

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า เว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter มีการนำเสนอประเด็นข่าวปลอม อันดับหนึ่ง คือ การป้องกันและรักษาโรคโควิด-19 อันดับสอง คือ มาตรการของภาครัฐในการบริหารจัดการแก้ไขโรคโควิด-19 และอันดับสาม คือ การติดเชื้อ ในขณะที่เว็บไซต์ Cofact-Thailand มีการนำเสนอประเด็นข่าวปลอม อันดับหนึ่ง คือ การป้องกันและรักษาโรคโควิด-19 อันดับสอง คือ นวัตกรรม และอันดับสาม คือ เชื้อโรคโควิด-19 โดยมีตัวอย่างข่าวสารในแต่ละประเด็น ดังนี้

เว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter

1. การป้องกันและรักษาโรคโควิด-19 เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2564 มีการนำเสนอข้อมูลว่า “มีการแชร์ข้อความผ่านโซเชียลมีเดีย ประเด็นเรื่องยาแอสไพรินช่วยรักษาโควิด-19 ให้หายได้ ทางศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยสถาบันประสาทวิทยา กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข พบว่า เป็นข้อมูลเท็จ” (antifakenewscenter, 2564)

2. มาตรการของภาครัฐในการบริหารจัดการแก้ไขโรคโควิด-19 เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2564 ทางเว็บไซต์ได้นำเสนอข้อมูลว่า “มีการส่งต่อข้อมูลผ่านโซเชียลมีเดียเกี่ยวกับประเด็นเรื่อง

นายกฯ อนุมัติ ได้คนละ 10,000 บาท ทุกคนทุกอาชีพ ไม่ต้องลงทะเบียน เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาโควิด-19 ทางศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมได้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงกับ กรมประชาสัมพันธ์ สำนักนายกรัฐมนตรี พบว่าประเด็นดังกล่าวนั้น เป็นข้อมูลเท็จ” (antifakenewscenter, 2564)

3. การติดเชื้อ เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2564 มีการนำเสนอข้อมูลว่า “พบผู้ติดเชื้อโควิด-19 เป็นแรงงานร้านจ๊าก ตลาดวังหลัง ทางศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงกับทางคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่าข้อมูลดังกล่าวนี้ เป็นข้อมูลเท็จ” (antifakenewscenter, 2564)

เว็บไซต์ CofactThailand

1 การป้องกันและรักษาโรคโควิด-19 เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2564 มีการนำเสนอข้อมูลว่า “สมุนไพร ขิง ข่า ตะไคร้ หอม ต้นหอม กระเทียม ใบมะกรูด ทุบใส่หม้อต้มรวมกัน เมื่อเดือดได้ที่มานั่งสูดดมตามจมูกแล้วตามร่างกายสามารถป้องกันได้” (cofact, 2564)

2. นวัตกรรม เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2564 ทางเว็บไซต์มีการนำเสนอข้อมูลว่า “ชาวดีในที่สุดคนไทยก็สามารถทำได้ คนไทยไม่แพ้ชาติใดในโลก นักศึกษาแพทย์มหาวิทยาลัยชื่อดังของ จ. เชียงใหม่ค้นพบยาฆ่าเชื้อโควิด-19” (cofact, 2564)

3. เชื้อโรคโควิด-19 เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2563 มีการนำเสนอข้อมูลว่า “เป็นไปได้ไหมว่า ไวรัสโคโรนา อาจถูกตัดต่อพันธุกรรมผสม HIV เป็นอาวุธชีวภาพ” (cofact, 2563)

แหล่งข้อมูลในการตรวจสอบข่าวปลอม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบแหล่งข้อมูลในการตรวจสอบข่าวปลอมของเว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปแหล่งข้อมูลในการตรวจสอบข่าวปลอมที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องโรคโควิด-19 จากเว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter

แหล่งข้อมูลในการตรวจสอบข้อมูลข่าวปลอม จากเว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter	จำนวน	ร้อยละ
1. กระทรวงสาธารณสุข	352	68.60
2. กระทรวงมหาดไทย	45	8.77
3. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม	23	4.48
4. กระทรวงกลาโหม	17	3.31
5. สำนักนายกรัฐมนตรี	17	3.31
6. กระทรวงการคลัง	10	1.95
7. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม	9	1.75
8. กระทรวงคมนาคม	6	1.17

แหล่งข้อมูลในการตรวจสอบข้อมูลข่าวปลอม จากเว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter	จำนวน	ร้อยละ
9. กระทรวงศึกษาธิการ	5	0.97
10. องค์การธุรกิจไทย	5	0.97
11. กระทรวงแรงงาน	4	0.78
12. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	3	0.59
13. กระทรวงต่างประเทศ	3	0.59
14. สื่อมวลชนต่างประเทศ	3	0.59
15. กระทรวงอุตสาหกรรม	2	0.40
16. กระทรวงวัฒนธรรม	2	0.40
17. กระทรวงยุติธรรม	2	0.40
18. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	1	0.19
19. กระทรวงพลังงาน	1	0.19
20. องค์การสาธารณสุขกลุ่มไม่แสวงหาผลกำไร	1	0.19
21. หน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญ	1	0.19
22. หน่วยงานของรัฐสภา	1	0.19
	513	100

จากตารางที่ 2 ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter มีการใช้แหล่งข้อมูลในการตรวจสอบข่าวปลอมจำนวนหนึ่งแหล่งข้อมูลต่อหนึ่งข่าวปลอมในการตรวจสอบ โดยอันดับหนึ่ง คือ กระทรวงสาธารณสุข อันดับที่สอง คือ กระทรวงมหาดไทย และอันดับที่สาม คือ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยมีตัวอย่างข่าวสารในแต่ละประเด็น ดังนี้

1. กระทรวงสาธารณสุข เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2564 ทางเว็บไซต์มีการนำเสนอข้อมูลว่า “มีการส่งต่อข่าวสารในประเด็นเรื่อง ผู้ป่วยหลังฉีดวัคซีนโควิด-19 แล้วได้รับการฉีดยาฆ่าฟันทันทีมีอาการเส้นเลือดตีบที่สมองและหัวใจ รักษาตัวที่สถาบันประสาทวิทยา ทางศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมได้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข พบว่าประเด็นดังกล่าว นั้น เป็นข้อเท็จจริง” (antifakenewscenter, 2564)

2. กระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2564 มีการนำเสนอข้อมูลว่า “ตามที่มีการแชร์ข้อมูลที่กล่าวถึงประเด็น บุคคลใดไม่ฉีดวัคซีนโควิด-19 จะกลายเป็นบุคคลต้องห้ามของสังคม ทางศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมได้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กระทรวงมหาดไทย พบว่าประเด็นดังกล่าว นั้น เป็นข้อเท็จจริง” (antifakenewscenter, 2564)

3. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2564 เว็บไซต์มีการนำเสนอข้อมูลว่า “ตามที่ได้มีข่าวปรากฏในสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ในประเด็นเรื่อง มศว.

ประสานมิตร เปิดให้ประชาชน ลงทะเบียนฉีดวัคซีนแอสตรา ทางศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมได้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงโดย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่าประเด็นดังกล่าวนั้น เป็นข้อมูลเท็จ” (antifakenewscenter, 2564)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเว็บไซต์ CofactThailand พบว่า เว็บไซต์ดังกล่าวมีแหล่งข้อมูลในการตรวจสอบข่าวปลอม ดังตารางที่ 3

แหล่งข้อมูลในการตรวจสอบข่าวปลอม จากเว็บไซต์ CofactThailand	จำนวน	ร้อยละ
1. สื่อออนไลน์ของสำนักข่าว	255	65.56
2. สื่อออนไลน์ของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม	33	8.48
3. สื่อออนไลน์ของกระทรวงสาธารณสุข	32	8.23
4. สื่อออนไลน์ของนักวิชาการ/แพทย์	20	5.14
5. สื่อออนไลน์ของรัฐวิสาหกิจ	11	2.83
6. สื่อออนไลน์ของหน่วยตรวจสอบข่าวปลอม	9	2.31
7. สื่อออนไลน์ของสถาบันอุดมศึกษา	7	1.80
8. สื่อออนไลน์ของสำนักนายกรัฐมนตรี	7	1.80
9. สื่อออนไลน์ของกระทรวงการคลัง	3	0.77
10. สื่อออนไลน์ของภาคประชาสังคม	2	0.51
11. สื่อออนไลน์ของกระทรวงมหาดไทย	2	0.51
12. สื่อออนไลน์ขององค์กรมหาชน	2	0.51
13. สื่อออนไลน์ของยูทูบเบอร์	2	0.51
14. สื่อออนไลน์ของเว็บไซต์สุขภาพ	1	0.26
15. สื่อออนไลน์ของเว็บไซต์เครื่องมือแพทย์	1	0.26
16. สื่อออนไลน์ของ WHO	1	0.26
17. สื่อออนไลน์ของกระทรวงกลาโหม	1	0.26
	389	100

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า เว็บไซต์ CofactThailand มีการใช้แหล่งข้อมูลในการตรวจสอบข่าวปลอมที่มากกว่าเว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter ซึ่งในหนึ่งข่าวปลอมจะมีประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบข้อมูลข่าวปลอมจำนวนมากว่าหนึ่งแหล่งข้อมูล โดยอันดับหนึ่ง คือ สื่อออนไลน์ของสำนักข่าว อันดับที่สอง คือ สื่อออนไลน์ของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และอันดับที่สาม คือ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยมีตัวอย่างข่าวสารในแต่ละประเด็น ดังนี้

1 สื่อออนไลน์ของสำนักข่าว เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2563 มีการนำเสนอข่าวว่า “ดื่มน้ำ

อุ่นและน้ำร้อนป้องกันโควิดไวรัสได้หรือไม่” จึงมีประชาชนแสดงความคิดเห็นโดยการนำข้อมูลจากเว็บไซต์ pptvhd36.com มานำเสนอว่า “อ.เจษฎา เด่นดวงบริพันธ์ เตือนระวังข้อมูล “โควิด-19” ลวงโลก ทำคนเข้าใจผิด ทั้งดื่มน้ำอุ่น กินกระเทียม ป้องกันไวรัส เผยอาการไอแห้ง ๆ ไม่มีน้ำมูกก็ติดได้ ย้ำไม่จริง!!” (cofact, 2563)

2. สื่อออนไลน์ของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2563 มีการนำเสนอข่าวว่า “ขณะนี้ จ. เชียงราย มีผู้ติดเชื้อโควิด-19 แล้วกว่า 500-600 รายไปแล้วจริงหรือ” จึงมีประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นโดยการนำข้อมูลจากเฟซบุ๊ก AntiFakeNewsCenter มานำเสนอว่า “ตามที่มีการส่งต่อข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นคลิปเสียงรายงานสถานการณ์ จ. เชียงราย มีผู้ติดเชื้อโควิด-19 แล้ว 500-600 ราย ทางศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมได้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข พบว่า ประเด็นดังกล่าวเป็นข้อมูลเท็จ” (cofact, 2563)

3. สื่อออนไลน์ของกระทรวงสาธารณสุข เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2563 มีการนำเสนอข่าวว่า “แผ่นป้ายห้อยคอป้องกันไวรัส Covid-19” จึงมีประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นโดยนำข้อมูลจากเว็บไซต์ oryor.com มานำเสนอว่า “มีผู้ถูกชาวเพื่อหวังผลทางการค้าขึ้นมาว่าหากใช้แผ่นป้ายห้อยคอที่อวดอ้างสรรพคุณว่าสามารถปล่อยสารบางอย่างออกมาช่วยกรองอากาศ สามารถป้องกันและยับยั้งเชื้อไวรัสในอากาศได้โดยไม่ต้องสวมใส่หน้ากากอนามัยซึ่งไม่เป็นความจริง” (cofact, 2563)

คุณค่าข่าว

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาจากเว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter และเว็บไซต์ CofactThailand พบคุณค่าข่าว ดังผลในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปคุณค่าข่าวของข่าวปลอมที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องโรคโควิด-19 จากเว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter และเว็บไซต์ CofactThailand

คุณค่าข่าว	เว็บไซต์	เว็บไซต์
	AntiFakeNewsCenter	CofactThailand
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. ปราบกฏการณ์ร้ายวัน	186 (36.26)	63 (20.72)
2. การเยียวยา	149 (29.04)	117 (38.49)
3. ความเสี่ยง	79 (15.40)	76 (25.00)
4. การแก้ไขปัญหาของภาครัฐ	45 (8.77)	15 (4.93)
5. ผลกระทบ	28 (5.46)	12 (3.95)
6. องค์ความรู้เกี่ยวกับโรค	19 (3.70)	14 (4.61)

เว็บไซต์

เว็บไซต์

คุณค่าข่าว	AntiFakeNewsCenter จำนวน (ร้อยละ)	CofactThailand จำนวน (ร้อยละ)
7. ความขัดแย้ง	7 (1.37)	5 (1.64)
8. ภูมิปัญญาชาวบ้าน	0 (0.00)	2 (0.66)
	513 (100)	304 (100)

จากตารางที่ 4 ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter มีการนำเสนอข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับโรคระบาดโควิด-19 ซึ่งมีคุณค่าข่าวอันดับหนึ่ง คือ ปรากฏการณ์รายวัน อันดับสอง คือ การเหยียด และอันดับสาม คือ ความเสี่ยง ทางด้านเว็บไซต์ CofactThailand คุณค่าข่าวจากการนำเสนอข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับโควิด-19 อันดับหนึ่ง คือ การเหยียด อันดับสอง คือ ความเสี่ยง และอันดับสาม คือ ปรากฏการณ์รายวัน โดยมีตัวอย่างข่าวสารในแต่ละประเด็น ดังนี้

1. เว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter

1.1 ปรากฏการณ์รายวัน เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2564 มีการนำเสนอข้อมูลว่า “กรณีการแชร์ภาพผู้เสียชีวิตถูกห่อไว้จำนวนมากและกล่าวว่าเป็นเหตุที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนั้น... โดยสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้ง ได้ตรวจสอบพบว่าภาพในข่าวที่ถูกแชร์เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่เมืองเมียวดี รัฐคะหิง” (antifakenewscenter, 2564)

1.2 การเหยียด เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2563 มีการนำเสนอข้อมูลว่า “มีข้อมูลชวนเชื่อแนะนำสูตรยาต้อง 3 ตำรับจากแหล่งต่าง ๆ โดยอ้างสรรพคุณมีฤทธิ์ต้านเชื้อโควิด-19 ได้ ทางกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกชี้แจงว่าไม่มีงานวิจัยและการยืนยันที่ชัดเจนว่าสูตรยาดังกล่าวมีฤทธิ์ต้านเชื้อโควิด-19 ได้” (antifakenewscenter, 2563)

1.3 ความเสี่ยง เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2564 มีการนำเสนอข้อมูลว่า “การส่งต่อข้อมูลที่ระบุว่าชาวต่างชาติอินเดียที่ติดเชื้อโควิด-19...ได้ทำการเช่าเครื่องบินเหมาลำเข้ามาในประเทศไทย ทางศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 ได้ตรวจสอบและชี้แจงว่าไม่เป็นความจริง...ขณะนี้กระทรวงการต่างประเทศกำลังดำเนินการสั่งชะลอการออกหนังสือรับรองการเดินทางเข้าประเทศไทย...ให้กับชาวต่างชาติในอินเดียออกไปก่อนแล้ว” (antifakenewscenter, 2564)

2. เว็บไซต์ CofactThailand

2.1 การเหยียด เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2563 มีการนำเสนอข้อมูลว่า “จริงหรือกินกล้วยหอมต้านโควิดได้” (cofact, 2563)

2.2 ความเสี่ยง เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2564 มีการนำเสนอข้อมูลว่า “ตายแน่ ๆ หากข่าวนี้เป็นเรื่องจริง ใครที่ยังไม่ได้ฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด-19 ถือว่ามีโอกาสที่จะมีอายุยืนนาน”

2.3 ปรากฏการณ์รายวัน เมื่อวันที่ 21 กันยายน 2564 มีการนำเสนอข้อมูลว่า “พบคลัสเตอร์ใหม่โควิดที่ อ.ตาลชุม อ.ตาลชุม จริงหรือ” (cofact, 2564)

อภิปรายผลการวิจัย

เนื้อหาข่าวปลอมที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องโรคโควิด-19 จากเว็บไซต์ AntiFakeNews-Center และเว็บไซต์ CofactThailand

ผลการศึกษา พบสิ่งที่น่าสนใจ คือ เว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter และเว็บไซต์ Cofact-Thailand ได้นำเสนอข้อมูลเรื่องการป้องกันและรักษาโรคโควิด-19 มากที่สุดเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิรนนท์ หาญธำรงวิทย์ และคณะ เรื่องการวิเคราะห์ลักษณะข่าวปลอมที่พบจากหน่วยงานตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อสะท้อนภาพนิเวศข่าวปลอมของไทย พบว่า หน่วยงานตรวจสอบข้อเท็จจริง ได้แก่ ศูนย์ข่าวร็อกเกอร์ ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมประเทศไทย และโครงการโคแฟกประเทศไทย มีการนำเสนอข้อมูลข่าวปลอมที่เกี่ยวกับโรคโควิด-19 มากที่สุดเนื่องจากสอดคล้องกับสถานการณ์ของไทยในขณะนั้น (จิรนนท์ หาญธำรงวิทย์ และคณะ, 2565) อีกทั้ง ผู้วิจัยคิดเห็นว่าประเด็นการป้องกันและรักษาโรคโควิด-19 ที่ทั้งสองเว็บไซต์มีการเสนอในลำดับแรกเป็นเพราะประชาชนต้องการความปลอดภัยในชีวิตจากสถานการณ์โรคระบาดดังกล่าว การเปรียบเทียบเนื้อหาข่าวปลอมที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องโรคโควิด-19 ระหว่างเว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter และเว็บไซต์ CofactThailand

ผลการศึกษาในส่วนนี้จากการเปรียบเทียบข้อมูลของทั้งสองเว็บไซต์ผู้วิจัยค้นพบสิ่งที่น่าสนใจ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลในการตรวจสอบข่าวปลอม ผลการศึกษาพบข้อมูลที่น่าสนใจ กล่าวคือ เว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter ใช้แหล่งข้อมูลในการตรวจสอบข่าวปลอมส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานราชการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเสริมศิริ นิลดำ เรื่องคุณค่าข่าวในวิกฤตการณ์ทางสุขอนามัย ที่กล่าวว่าบุคลากรจากภาครัฐมีความเหมาะสมระดับมากที่สุดที่จะให้ข้อมูลด้านการแพทย์และการสาธารณสุข มาตรการทางการแพทย์และการกำกัควบคุมดูแล ข้อมูลการใช้ยาต้านไวรัสและวัคซีน แนวโน้มของการกลายพันธุ์ในสถานการณ์ไข้หวัดนก (เสริมศิริ นิลดำ, 2558) อีกทั้ง เว็บไซต์ดังกล่าวมีการดำเนินงานร่วมกับภาคประชาสังคม (หน่วยงานรัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม สมาคม เครือข่ายต่างๆ และภาคประชาชน) ในการตรวจสอบข้อเท็จจริง (The standard, 2562) ในขณะที่เว็บไซต์ CofactThailand ใช้แหล่งข้อมูลในการตรวจสอบข่าวปลอมอันดับแรกเป็นสื่อออนไลน์ของสำนักข่าว ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าสื่อออนไลน์ของสำนักข่าวมีการใช้แหล่งข่าวที่เป็นหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ งานวิจัย ความเชี่ยวชาญของบุคลากร มาใช้ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงจึงทำให้ประชาชนมีทัศนคติว่าสื่อออนไลน์ของสำนักข่าวมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ และสำนักข่าวดั้งเดิมที่ผันตัวมาสู่สำนักข่าวออนไลน์มีความน่าเชื่อถือในการนำเสนอข่าวสารมาช้านาน

2. คุณค่าข่าว จากผลการศึกษา พบว่า เว็บไซต์ AntiFakeNewsCenter มีการคัดเลือกข่าวสารที่มีคุณค่าข่าวเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) ปราบกฏการณ์ร้ายวัน 2) การเยียวยา 3) ความเสี่ยง 4) การแก้ไขปัญหาของภาครัฐ 5) ผลกระทบ 6) องค์ความรู้เกี่ยวกับโรค 7) ความขัดแย้ง 8) ภูมิปัญญาชาวบ้าน ทางด้านเว็บไซต์ CofactThailand มีข่าวสารที่มีคุณค่าข่าวเรียงลำดับ

จากมากไปน้อย ได้แก่ 1) การเยียวยา 2) ความเสี่ยง 3) ปราบกฏการณ์ร้ายวัน 4) การแก้ไขปัญหาของภาครัฐ 5) องค์ความรู้เกี่ยวกับโรค 6) ผลกระทบ 7) ความขัดแย้ง 8) ภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเสริมศิริ นิลดำ เรื่องคุณค่าข่าวในวิกฤตการณ์ทางสุขอนามัยที่กล่าวว่า องค์ประกอบของข้อมูลที่มีคุณค่าควรเป็นข่าวในสถานการณ์ใช้วิกฤต มี 9 องค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) องค์ความรู้เกี่ยวกับโรค 2) ความเสี่ยง 3) การแก้ไขปัญหาของภาครัฐ 4) ปราบกฏการณ์ร้ายวัน 5) ภูมิปัญญาชาวบ้าน 6) การเยียวยา 7) ผลกระทบ 8) ภูมิหลังของโรคระบาด และ 9) ความขัดแย้ง (เสริมศิริ นิลดำ, 2558) และงานวิจัยของ กุลธิดา สายพรหม เรื่องคุณค่าข่าวที่มีผลต่อการคัดเลือกประเด็นข่าวจากสื่อสังคมออนไลน์ที่ผลการศึกษาพบว่าหลักคุณค่าข่าวที่มีผลต่อการคัดเลือกประเด็นข่าวจากสื่อสังคมออนไลน์ในทัศนะของสื่อมวลชน ได้แก่ 1) ความสนใจ 2) ความใกล้ชิด 3) ผลกระทบ 4) ความขัดแย้ง และ 5) ความแปลก (กุลธิดา สายพรหม, 2563) อีกทั้งมีการเลือกคุณค่าข่าวด้านปราบกฏการณ์ร้ายวันมานำเสนอมากที่สุดในเว็บไซต์ Anti-FakeNewsCenter ผู้วิจัยคิดเห็นว่าเว็บไซต์ดังกล่าวภาครัฐเป็นผู้ดูแลจึงให้ความสำคัญในการสื่อสารในประเด็นนี้ ในส่วนเว็บไซต์ CofactThailand มีการคัดเลือกคุณค่าข่าวด้านการเยียวยาเพื่อนำเสนอมากที่สุด ผู้วิจัยคิดว่าประชาชนเป็นผู้มีส่วนร่วมตรวจสอบข่าวปลอมผ่านแพลตฟอร์มนี้ให้ความสนใจเรื่องปัญหาปากท้องในระหว่างสถานการณ์โรคระบาดดังกล่าวมากกว่า

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานตรวจสอบข่าวปลอมของภาครัฐและภาคประชาสังคม

1. เว็บไซต์นำเสนอข่าวปลอมของภาครัฐควรมีการนำเสนอข้อมูลให้รอบด้านเพิ่มมากขึ้นเพื่อความหลากหลายในการสืบค้นข้อมูลข่าวปลอม
2. เว็บไซต์นำเสนอข่าวปลอมของภาคประชาสังคมควรมีการให้รายละเอียดของข้อเท็จจริงต่อเนื้อหาที่นำเสนอเพื่อให้ประชาชนรับรู้ข่าวสารที่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาเฉพาะข่าวปลอมที่นำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโรคโควิด-19 เท่านั้น จึงควรศึกษาประเด็นเนื้อหาอื่นๆ เช่น สุขภาพ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม ฯลฯ เพื่อให้ทราบถึงประเด็นการนำเสนอข้อมูลข่าวปลอมที่หลากหลายมากขึ้น
2. การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาประเภทของข่าวปลอมเพื่อทำให้ทราบถึงลักษณะข่าวปลอมประเภทต่าง ๆ ที่หลอกลวงประชาชน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- เสริมศิริ นิลดำ. (2558). คุณค่าข่าวในวิกฤตการณ์ทางสุขอนามัย. *วารสารวิชาการ นวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 2558(1), 6-25.
- กุลธิดา สายพรหม. (2563). คุณค่าข่าวที่มีผลต่อการคัดเลือกประเด็นข่าวจากสื่อสังคมออนไลน์. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 2563(2), 29-54.
- จิรนนท์ หาญธำรงวิทย์ และคณะ. (2565). การวิเคราะห์ลักษณะข่าวปลอมที่พบจากหน่วยงานตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อสะท้อนภาพนิเวศข่าวปลอมของไทย. *วารสารวิชาการกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์*, 2565(2), 59-88.
- นันทิกา หนูสม. (2560). ลักษณะของข่าวปลอมในประเทศไทยและระดับความรู้เท่าทันข่าวปลอมบน Facebook ของผู้รับสารในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- พนม คลีฉายา, พยุง มีสัจ, งามอาจ อุ๋นนันต์ และกมลรัตน์ กิจรุ่งไพศาล. (2565). การตอบสนองและการตรวจสอบข่าวปลอมของประชาชน. *วารสารนิเทศศาสตร์*, 2565(1), 110-130.
- พรรษาสิริ กุหลาบ. (2563). แนวทางการจัดการกับการแพร่กระจายข่าวลวง ข้อมูลผิดพลาด และข้อมูลบิดเบือนทางสื่อออนไลน์. *วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์*, 2563(3), 7-24.
- วีไลวรรณ จงวิไลเกษม. (2564). *News Room Alert: การตรวจสอบข่าวปลอมของห้องข่าวไทย*. กรุงเทพฯ: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาษาอังกฤษ

- Predrag Teovanovic, Petar Lukic, Zorana Zupan, Aleksandra Lazic, Milica Ninkovic & Iris Žeželj. (2563). *Irrational beliefs differentially predict adherence to guidelines and pseudoscientific practices during the COVID-19 pandemic*. Advance online publication. doi: 10.1002/acp.3770

ระบบออนไลน์

- กรุงเทพธุรกิจ. (2565). เช็ก 'ข่าวปลอม' เรื่องสุขภาพ 'ผู้สูงวัยไทย' หลงเชื่อมากที่สุด. เข้าถึงได้จาก www.bangkokbiznews.com/social/935482
- ข่าวก่อนแซร์. (2565). *เกี่ยวกับเรา*. เข้าถึงได้จาก <https://citly.me/L7Mov>
- รัฐบาลไทย. (2565). ดีอีเอส เตือนข่าวปลอมอย่าแชร์! อเมริกาจะปล่อยเชื้อโควิดในประเทศไทย ผู้ที่ได้รับเชื่อจะมีอาการรุนแรงภายใน 2 ชม. และอยู่ได้ไม่เกิน 2-3 วัน. เข้าถึงได้จาก www.thaigov.go.th/news/contents/details/44288
- สำนักงานจังหวัดกระบี่. (2565). *ข่าวปลอม อย่าแชร์! บรรจุอิสลามศึกษาเข้าทุกโรงเรียน เพราะเป็นกฎกระทรวง*. เข้าถึงได้จาก <https://citly.me/EtwTf>

antifakenewscenter. (2563). ข่าวปลอม อย่าแชร์! สูตรยาต่อต้าน
โควิด-19. เข้าถึงได้จาก www.antifakenewscenter.com/ผลิตภัณฑ์สุขภาพ/ข่าวปลอม-อย่าแชร์-สูตรย-2/

_____. (2564). ข่าวปลอม อย่าแชร์! ชาวต่างชาติอินเดียติดเชื้อโควิด-19
เข้าเครื่องบินเหมาลำ เข้าประเทศไทย จำนวน 7 ราย. เข้าถึงได้จาก www.antifakenewscenter.com/นโยบายรัฐบาล-ข่าวสาร/ข่าวปลอม-อย่าแชร์-ชาวต่างชาติอินเดียติดเชื้อโควิด-19-เข้าเครื่องบินเหมาลำ-เข้าประเทศไทย-จำนวน-7-ราย/

_____. (2564). ข่าวปลอม อย่าแชร์! นายกฯ อนุมัติ ได้คนละ 10,000
บาท ทุกคนทุกอาชีพ ไม่ต้องลงทะเบียน เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาโควิด-19.
เข้าถึงได้จาก www.antifakenewscenter.com/นโยบายรัฐบาล-ข่าวสาร/ข่าวปลอม-อย่าแชร์-นายกฯ-อนุมัติ-ได้คนละ-10000-บาท-ทุกคนทุกอาชีพ-ไม่ต้องลงทะเบียน-เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาโควิด-19/

_____. (2564). ข่าวปลอม อย่าแชร์! ผู้ป่วยหลังฉีดวัคซีนโควิด-19 แล้ว
ได้รับการฉีดยาฆ่าฟัน มีอาการเส้นเลือดตีบที่สมองและหัวใจ รักษาตัว
ที่สถาบันประสาทวิทยา. เข้าถึงได้จาก www.antifakenewscenter.com/ผลิตภัณฑ์สุขภาพ/ข่าวปลอม-อย่าแชร์-ผู้ป่วยหลังฉีดวัคซีนโควิด-19-แล้วได้รับการฉีดยาฆ่าฟัน-มีอาการเส้นเลือดตีบที่สมองและหัวใจ-รักษาตัวที่สถาบันประสาทวิทยา/

_____. (2564). ข่าวปลอม อย่าแชร์! พบผู้ติดเชื้อโควิด-19 เป็นแรงงาน
ร้านจ๊าก ตลาดวังหลัง. เข้าถึงได้จาก www.antifakenewscenter.com/ผลิตภัณฑ์สุขภาพ/ข่าวปลอม-อย่าแชร์-พบผู้ติดเชื้อโควิด-19-เป็นแรงงานร้านจ๊าก-ตลาดวังหลัง/

_____. (2564). ข่าวปลอม อย่าแชร์! ภาพประชาชนชาวไทยเสียชีวิต
ถูกห่อไว้เป็นจำนวนมาก. เข้าถึงได้จาก www.antifakenewscenter.com/ความสงบและความมั่นคง/ข่าวปลอม-อย่าแชร์-ภาพประชาชนชาวไทยเสียชีวิต-ถูกห่อไว้เป็นจำนวนมาก/

_____. (2564). ข่าวปลอม อย่าแชร์! มศว ประสานมิตร เปิดให้ประชาชน
ลงทะเบียนฉีดวัคซีนแอสตรา. เข้าถึงได้จาก www.antifakenewscenter.com/นโยบายรัฐบาล-ข่าวสาร/ข่าวปลอม-อย่าแชร์-มศว-ประสานมิตร-เปิดให้ประชาชน-ลงทะเบียนฉีดวัคซีนแอสตรา

_____. (2564). ข่าวปลอม อย่าแชร์! ยาเอสไพริน ช่วยรักษาโควิด-19
ให้หายได้. เข้าถึงได้จาก www.antifakenewscenter.com/ผลิตภัณฑ์

- สุขภาพ/ข่าวปลอม-อย่าแชร์-ยาแอสไพริน-ช่วยรักษาโควิด-19-ให้หายได้/
 _____ . (2564). *ข่าวปลอมอย่าแชร์! บุคคลใดไม่ฉีดวัคซีนโควิด-19 จะกลายเป็นบุคคลต้องห้ามของสังคม*. เข้าถึงได้จาก www.antifakenewscenter.com/ผลิตภัณฑ์สุขภาพ/ข่าวปลอม-อย่าแชร์-บุคคลใดไม่ฉีดวัคซีนโควิด-19-จะกลายเป็นบุคคลต้องห้ามของสังคม/
- Claire Wardle. (2017). *Fake news. It's complicated.*. เข้าถึงได้จาก <https://firstdraftnews.org/latest/fake-news-complicated/>
- Cofact. (2563). *เป็นไปได้ไหมว่า 'ไวรัสโคโรนา' อาจถูกตัดต่อพันธุกรรมผสม HIV เป็นอาวุธชีวภาพ*. เข้าถึงได้จาก <https://cofact.org/article/2z54r6wb0wtgd>
- _____. (2564). *เกี่ยวกับเรา*. เข้าถึงได้จาก <https://cofact.org/about>
- _____. (2564). *ข่าวดี ในที่สุดคนไทยก็สามารถทำได้ คนไทยไม่แพ้ชาติใดในโลกนักศึกษาแพทยมหาวิทยาลัยชื่อดังของจังหวัดเชียงใหม่*. เข้าถึงได้จาก <https://cofact.org/article/2kvgsyrqhb7?fbclid=IwAR1Y7ApukHTImInsJBMNzrFYCWW03fU5O-QlyqVCF--fKjW8Eg5oFYyTA>
- _____. (2564). *จริงหรือ กินกล้วยหอมต้านโควิดได้*. เข้าถึงได้จาก <https://cofact.org/article/3t9pa82j3gl34>
- _____. (2564). *ต้มน้ำอุ่นหรือน้ำร้อนป้องกันโควิดไวรัสได้หรือไม่?*. เข้าถึงได้จาก <https://cofact.org/article/365vlqk6jzmun>
- _____. (2564). *ตายแน่ ๆ หากข่าวนี้เป็นเรื่องจริง ใครที่ยังไม่ได้ฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด-19 ถือว่ามีโอกาสที่จะมีอายุยืนนาน*. เข้าถึงได้จาก <https://cofact.org/article/1ziizdu6z9lf7>
- _____. (2564). *พบคลัสเตอร์ใหม่โควิด ที่ต.ตาลชุม อ.ตาลชุม จริงหรือ?*. เข้าถึงได้จาก <https://cofact.org/article/3a2y3is5z9m60>
- _____. (2564). *มีคลิปเสียงส่งต่อกันว่า จ.เชียงรายมีผู้ติดเชื้อ โควิดแล้ว 500-600 ราย จริงหรือ*. เข้าถึงได้จาก <https://cofact.org/article/1ipa5tuusn4lg>
- _____. (2564). *สมุนไพร ชิง ข่าตะไคร้ หอม ตรีเทียม ใบมะกรูด หุบไล่หม้อต้มรวมกัน เมื่อเดือดได้ที่ มานั่งสูดดม ทำจมูกแล้วตามร่างกายสามารถ ป้องกันได้*. เข้าถึงได้จาก https://cofact.org/article/14l1ff3bzf26i?fbclid=IwAR3ZzrHlaYdyGs5pyil2_wqLh4GAbpJTs8m9bbpJKOhs4zpgAADlMVSIUg
- _____. (2564). *อย่าเชื่อ! แผ่นป้ายห้อยคอ ป้องกันไวรัส COVID-19*. เข้าถึงได้จาก <https://cofact.org/article/3984fawxlvfbcq>

ETDA. (2565). *Fake News* ลวงให้เชื่อ หลอกให้แชร์. เข้าถึงได้จาก <https://citly.me/9etuz>

Matichon. (2564). ‘ปรกรณ์วุฒิ’ ขอตั้งบศูนย์ต้านข่าวปลอมเทียบ ชัดผูกขาดความจริง เอนเอียงการเมือง ปิดปากปชช. เข้าถึงได้จาก <https://citly.me/rqgfL>

sanook. (2565). ศูนย์จีโนมฯ วิเคราะห์โอไมครอน BA.2 จะทำให้โควิดระลอก 6 ในไทยหรือไม่?. เข้าถึงได้จาก www.sanook.com/news/8526358/

The standard. (2562). เปิดตัวศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ติดตามตรวจสอบข้อมูลสื่อออนไลน์ ตรวจเช็คข่าวปลอมได้ทันทีใน 2 ชั่วโมง. เข้าถึงได้จาก <https://citly.me/izKpW>
